

Отже, стратегія ОУН(Б) у 1943 р. зазнала певних змін. Бандерівці, усвідомлюючи неминучість поразки вермахту і повернення радянської влади, переходять до військової стадії діяльності та формування власних збройних сил. На терені Житомирщини ОУН С. Бандери у цей час виступає фактично єдиною антинімецькою силою українського спрямування. Її керівництво спрямувало свою роботу на розширення власної мережі і боротьбу з нацистським окупаційним режимом і радянським підпіллям.

Список використаних джерел та літератури

1. Архів Управління Служби безпеки України в Житомирській області (*далі* – АУ СБУ ЖО), ф. 5, оп. 1, спр. 4021, 294 арк.
2. АУ СБУ ЖО, ф. 5, оп. 1, спр. 11293, 83 арк.
3. АУ СБУ ЖО, ф. 6, оп. 1, спр. 13139, 49 арк.
4. АУ СБУ ЖО, ф. 6, оп. 1, спр. 28795, 152 арк.
5. АУ СБУ ЖО, ф. 6, оп. 1, спр. 29040, в 2 т. Т. 1, 383 арк.
6. Архів Управління Служби безпеки України в Львівській області (*далі* – АУ СБУ ЛО), ф. 5, оп. 2, спр. 54786, 373 арк.
7. Вовк О. Диверсійна група УПА «Схід» / О. Вовк // Український визвольний рух. – Львів, 2012. – 36. 17. – С. 336–374.
8. Волинь і Полісся : УПА та запілля 1943–1944 : [документи і матеріали] / [упоряд. : О. Вовк, І. Павленко]. – Київ – Торонто, 1999. – 724 с. (Літопис УПА. Нова серія ; т. 2).
9. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля 1944–1946. Документи і матеріали / [упоряд. : О. Вовк, С. Кокін]. – Київ – Торонто, 2006. – 1445 с. – (Літопис УПА. Нова серія ; т. 8).
10. Галузевий державний архів Служби безпеки України (*далі* – ГДА СБУ), ф. 13, спр. 372. Т. 29, 369 арк.
11. Державний архів Рівненської області (*далі* – Держархів Рівненської обл.), ф. Р-30, оп. 2, спр. 41, 17 арк.
12. Діяльність ОУН та УПА на території Центрально-Східної та Південної України / [упоряд. : В. Іванченко, О. Пагіря]. – Київ – Торонто, 2011. – 1160 с. – (Літопис УПА. Нова серія ; т. 18).
13. ОУН і УПА в 1943 році : [документи]. / [упоряд. : О. Веселова, В. Дзьобак, М. Дубик, В. Сергійчук ; відп. ред. С. Кульчицький]. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2008. – 347 с.
14. Патріляк І. К. Україна в роки Другої світової війни : спроба нового концептуального погляду / І. К. Патріляк, М. А. Боровик. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. – 590 с.

Олена Геча
(м. Житомир)

ЛЕОНІД НАУМОВИЧ ВОЛИНСЬКИЙ – СПАСИТЕЛЬ ШЕДЕВРІВ ДРЕЗДЕНСЬКОЇ ГАЛЕРЕЇ

На межі ХХ–ХХІ ст. усе більшого значення набуває персоніфікація історії. В умовах масового розсекречення архівних документів та

активного запровадження до наукового обігу нових джерел історикам та джерелознавцям стає доступним цінний матеріал просопографічного характеру. Він дає змогу створити «живі» портрети відомих людей, відтворити їх образи у сукупності позитивних і негативних сторін життєпису, не замкнутого у статичні рамки “сухої” біографії.

Навіть далеким від мистецтва людям хоч щось говорять імена Рафаеля, Рембрандта, Рубенса, чиї картини є гордістю і окрасою знаменитої колекції Дрезденської картинної галереї. Менш відоме ім'я нашого земляка Леоніда Волинського (Рабіновича), завдяки самовідданості, розуму і героїзму якого безцінні музейні скарби не потрапили до розряду навіки втрачених. Пізніше він розповів про ці події у документальній повісті «Сім днів», яка була тричі перевидана у 1958, 1960, 1971 рр. В ній автор хотів розповісти не так про війну, як про велич людського духу та безсмертя створених шедеврів Дрезденської галереї. По цій книзі у 1960 р. у НДР був знятий фільм «П'ять днів, п'ять ночей» [8].

Протягом тривалого часу несправедливо замовчувалося ім'я художника, мистецтвознавця, письменника Леоніда Волинського. Тільки у зв'язку з відзначенням його 100-річчя від дня народження у 2012 р., знову його було згадано. Мало хто знав, що Леонід Волинський тривалий час проживав у Житомирі, на вул. 1-го Травня. Леонід Волинський народився в Одесі, а дитячі та юнацькі роки провів у Житомирі [3, с.4]. Саме у Житомирі народився його брат Ісаак Крамов [1, арк.95], Леонід Наумович отримав перші навички малювання, німецької мови, одружився. Під час війни він тричі побував у німецькому полоні, і здається дивом, що йому вдалося уникнути розстрілу, хоч він мав найпоширеніше єврейське прізвище – Рабінович. А потім дійшов до Дрездена і саме завдяки його ініціативі були знайдені шедеври картинної галереї [2, с.12].

Леонід Волинський як художник розумів, які шедеври знаходилися у Дрезденській галереї. Саме він був ініціатором пошуків, визначив маршрут пошуку завдяки своїй щасливій знахідці: у підвалах Дрезденської Академії мистецтв він виявив секретну «німу карту» з позначками схованок, розкиданих на десятки кілометрів одна від одної по всій Саксонії [6, с.7].

Для пошуку колекції Дрезденської галереї командування батальйону створило пошукову групу – трофейний підрозділ, у задачу якого входило вияснити судьбу творів мистецтва. Очолив групу Леонід Волинський (Рабінович), тому що був висококласним спеціалістом в області живопису, також до складу групи входили сержант О. Кузнецов і шофер Н. Захаров. В особистому архіві відомого житомирського краєзнавця Г. Мокрицького

зберігається копія знаменитої «німої карти», на якій напис: *«Эта карта обнаружена мной 8-го мая 1945 года в заминированном тоннеле, прорытом из подвалов здания Дрезденской Академии художеств в направлении Эльбы. По этой карте велись поиски, приведшие к спасению от гибели сокровищ Дрезденской галереи. Мл. лейтенант Л. Волынский»* [6, с.7].

Командир батальйону капітан В. Перевозчиков зумів її розшифрувати. Річка виявилася Ельбою; майже всі значки відповідали населеним пунктам, і лише два, позначені літерами «Т» і «Р.- Л.», потрапляли у «чисте поле» [7]. Були встановлені координати тайників, які трофейний підрозділ під керівництвом нашого земляка розшукав за сім днів травня 1945 р.:

- 8 травня 1945 р. – знайдена «німа карта» у підвалах Академії мистецтв.
- 9 травня 1945 р. – «Сікстинська мадонна» та «Автопортрет Рембрандта з дружиною Саскією» та ще близько 200 картин у каменоломні «Т» біля селища Гросс-Котта.
- 10 травня 1945 р. – у замку Веєзенштейн було знайдено понад 300 полотен: «Портрет Олівареса» Веласкеса, «Рай» Лукаса Кранаха-старшого, «Христос у терновому вінку» Гвідо Рені, а також картини Тиціана, Рембрандта, Рубенса, Вермеєра та інших відомих художників.
- 11 травня 1945 р. – у замку Кьонігштейн були знайдені «Шоколадниця» Ліотара і колекція пастелей.
- 2 травня 1945 р. – «Динарій кесаря» Тиціана у вапняковій шахті Покау-Ленгенфельд та ще 350 картин.

У середині червня 1945 р. прийшло розпорядження про вивезення колекцій Дрезденської галереї в СРСР. У підготовці відправлення картин брав активну участь штаб 1-го Українського фронту, а особливо трофейний підрозділ Леоніда Волинського. Він особисто супроводжував військовий ешелон до самої Москви.

Тоді, як і, на жаль, тепер з тисячами врятованих шедеврів світового образотворчого мистецтва не асоціювалося прізвище конкретного ініціатора цієї безприкладної в історії воєн гуманної акції. «Врятував радянський народ» або «врятували радянські воїни» – говорили тоді. Саме такий, абстрактний образ радянського воїна-рятувальника виведений у кінофільмі «П'ять днів, п'ять ночей» [5, с.8]. Ім'я Леоніда Волинського було несправедливо забуто, він не був навіть включений у список делегації радянських фахівців та воїнів, що супроводжував потяг з картинами до Німеччини у 1955 р.

У повоєнний час Леонід Волинський на собі відчув негативні тенденції, пов'язані з політикою «космополітизму», як і його родичі у Москві – брат Ісаак Крамов (Рабінович) та його дружина Олена Ржевська (Коган). Щоб влаштуватися на роботу або, щоб надрукувати твори у масових виданнях, євреїв змушували змінити прізвище «з єврейського на нейтральне». І саме по цій причині Леонід Волинський переїжджає до Москви у 1968 р. , де прожив всього ще близько року.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний архів Житомирської області. Ф. 67. Книга реєстрації актів про народження. Раввинат. 1919–1920 рр. – Оп. 3. – спр. 585. – арк. 95.
2. Зленко Г. Кто же он, Леонид Наумович Рабинович? / Г. Зленко // Лехаим. – № 4(84). – 1999. – апрель – с. 12.
3. Костриця М., Мокрицький Г. Воїн, художник, письменник / М. Костриця, Г. Мокрицький // Комсомольська зірка. – 1985. – 16 листопада. – с. 4.
4. Кузьменко Е. Сикстинская Мадонна и Рабинович [Електронний ресурс] / Еврейский Обозреватель – №2. – 2013. – Режим доступу : jew-observer.com/imya/sikstinskaya-madonna-i-rabinovich/.
5. Меерзон Б. История спасения шедевров Дрезденской галереи / Б. Меерзон // Partner. – № 5. – 2005. – с. 8.
6. Мокрицький Г. Таємниця німецької штольні / Г. Мокрицький // Возрождение Житомира. – 2005. – 11 травня. – с. 7.
7. Вторая Мировая Война. Благодарная Дрезденская галерея? [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.world-war.ru/blagodarnaya-drezdenskaya-galereya/.
8. Шпак В. Дрезденські скарби письменника Волинського [Електронний ресурс] / - Урядовий Кур'єр – 9 січня. – 2013 р. – Режим доступу до газети: ukurier.gov.ua/.../drezdenski-skarbi-pismennika-volinskogo/.

Тетяна Чубок, Анна Кичан

(м. Рівне)

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВІДНОВЛЕННІ І ПОДАЛЬШОМУ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РІВНЕНЩИНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1944-1949 рр.)

Після закінчення Другої світової війни перед органами місцевої влади постало питання щодо швидкісного відновлення інфраструктури краю та його господарств. За час воєнних дій та окупації фашистськими загарбниками територія Рівненської області зазнала значних втрат, у